

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Марияна Николова Стамова,
Институт за балканистика с Център по тракология, БАН

Относно: Дисертационен труд на тема „Албанската поезия в Косово през ’90-те години на ХХ век“ представен от Мимоза Хасани Плана, докторант на самостоятелна подготовка за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология – Литература на народите на Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия (албанска литература)

Представеният от Мимоза Хасани Плана дисертационен труд е посветен на актуална тема за този регион на Европа в годините на разпадането на Югославската федерация в края на 80-те години и създаването на нови независими държави на нейната територия в началото на 90-те години и проблемите с които те се сблъскват през това турбулентно десетилетие на прага на ХХІ век. Темата на изследването която е избрала Мимоза Плана представлява несъмнен интерес както за българската така и балканската литература като избраният проблем е дисертабилен.

Мимоза Хасани Плана е направила интересно разделение на библиографията от литературата, като в библиографията са посочени около 30 произведения и интервюта на авторите от Косово през 90-те години. Литературата наброява общо 72 заглавия в които имаме научни изследвания от историята, литературни критики, интервюта на албаноезични автори, но и на български и чуждестранни изследователи. Всичко това свидетелства за отличната информираност на автора и задълбоченост на разработката.

Хронологическата рамка на изследването е логично и аргументирано, но Мимоза Хасани Плана не се ограничава само с албанската поезия през 90-те години на ХХ век, а прави един исторически преглед на произведенията на разглежданите автори в текста, което значително разширява фокусът на дисертационния труд. Разработката се отличава със сравнително добре избрана структура, като освен хронологическия подход, в дисертацията се използва и аналитично-тематичния подход, която позволява на авторката убедително да изложи целите на своето изследване.

Самата дисертация е в обем от 222 страници, като изложението е разпределено в увод, четири глави, изводи и заключение, библиография и литература. Тази структура има своята логика, тъй като в увода се залага общия фон на дисертационния труд със задачите, целите, методологията и научният принос, който би имал този научен труд с

проследяването на поезията сред албанците Косово в първите години след разпадането на Югославската федерация в началото на 90-те години на XX век и общественото-политическата криза в автономната област Косово. В първа глава Мимоза Плана очертава особеностите на модернизма и постмодернизма, който се отразява върху работата на поетите от Косово и оказват своето социално-политическо въздействие сред местното население от гледна точка на балканския контекст и чрез влиянието на миграцията върху културните процеси в Косово. Във втора глава чрез ретроспективно-аналитичния подход тя разглежда модерната албанска поезия през 90-те години чрез няколко основни автори. В трета глава акцентът се поставя на новите явления в литературата през този период на Косово, определени като феномени, а именно това са женското писане, поезията от затворите и разнообразната мигрантска поезия. В четвърта глава се акцентира на преводите и опознаване с албанската поезия извън Косово в две страни от региона – България и Румъния, които в миналото са били център за издаване на албанския възрожденски печат и имат своята предистория.

Дисертационният труд започва с увод от 10 страници, в който Мимоза Хасани Плана ясно е очертала обектите на своята разработка, сред които освен изследването на поетите и техните творби от 90-те години, тя е съумяла да вкара някои новости които характеризират албанската поезия през тези години, а именно женското писане, поезията от затворите и мигрантската поезия. В разработката сериозно внимание е отделено на много важния за поетите от Косово културен обмен с опознавания на другия в обръкжението чрез преводите на техните произведения в Румъния и България, които имат своя исторически контекст и връзки от възрожденския период.

В първа глава (17 с.) анализът на автора се съсредоточава върху теоретичните понятия като модернизъм и постмодернизъм, които влизат в употреба по темата. Тъй като трудно могат да се разграничат модернистичните и постмодернистични творби, Мимоза Хасани Плана анализира избраните творби в няколко категории, които са разгледани в отделните глави на разработката.

Във втора глава, която е най-пространната в дисертацията (116 с.), Мимоза Хасани Плана проследява и детайлно анализира литературните произведения на 11 поети от вече формираното поколение в Косово, които са издадени в периода от 1990 до 1999 г. Подборът на Мимоза Плана основно е свързан с поеми и стихосбирки препрелетени с политическите събития от това време и желанието те да изразят възжеленията на албанците в Косово. Характерно за по-голямата част от авторите са сходствата в тематиката, която разглеждат и предпочитанията към някои символи чрез

които се идеализират понятията за отечество, свобода, обществен протест и бунт срещу мълчанието за съдбата на албанците, насилие и разруха, миграция, но и за любовта. Трябва да се отбележи, че в много от творбите на авторите от 90-те години като водеща линия е изведена историческата и национална тематика и фактически основната литературна функция на техните произведения са поставени в служба на историята и корените на албанския народ. В тази връзка авторът поставя въпроса дали може косовската културна идентичност да се разглежда отделно от албанската идентичност.

В трета глава на дисертационния труд (41 с.) Мимоза Плана се сблъсква с предизвикателството да разкрие и представи пред читателя литературните феномени на 90-те години в албанската поезия в техните различни и специфични аспекти. Мимоза Плана се е справила много добре с тази задача като представя жените поети на Косово в отварянето към средата в която живеят смело да споделят своите литературни и житейски виждания. Друго ново явление, характерно за 90-те години и което е свързано с етническият сблъсък, се изразява много ярко в затворническата поезия, която е основно резултат на политическата дейност на автори като Байрам Косуми в противопоставяне на югославската система. В тази глава е отделено място и на мигрантската поезия с голямото ѝ влияние сред албанското население в Косово.

Специално място в четвърта глава (22 с.) Мимоза Хасани Плана посвещава на преводите на албанската поезия през 90-те години в България и в Румъния като целта е да покаже интереса към литературата от това време и запознаването с нея. На тяхна територия получават своето разпространение и подкрепа албанския печат, литература и култура от Възраждането до оформянето на новите независими държави на Балканите.

Особено добро впечатление прави заключението на дисертацията (5 с.) и изводите, които са аргументирани и стойностни. Мимоза Хасани Плана прави правилен извод, че за разглеждания период не е обърнато достатъчно внимание от литературната критика. Това е обяснимо и следва своята логика от турболентните политически събития в Югославия и ситуацията в Косово в рамките на Сърбия. Но според нея, този период на 90-те години е много приносен с обогатяването на албанската поезия в Косово, както чрез поетите вътре и навън от Косово, така и чрез новите явления като жените-поети и поетите които пишат своите политически творби от затвора.

В дисертационния труд на Мимоза Хасани Плана могат да се очертаят следните приносни моменти и положителни страни:

- на първо място трябва да се акцентира на умелия избор на тема, която е актуална и недостатъчно разработена за периода на 90-те години на XX век;

- научният труд се базира на широка гама от методологически подходи за изследване на литературата като структурализма, феноменологията, както и литературно-историческия и метода на сравнителното литературознание;

- много приносен момент е акцента който се поставя върху литературните феномени на периода – женското писане, поезията от затворите и мигрантската поезия;

- изследването е обогатено с творби на автори, които са преведени в България и Румъния и които допълнително популяризират албанската поезия от Косово от 90-те г.

Към дисертационния труд, могат да бъдат отправени и някои бележки и препоръки, най-вече свързани с една техническа редакция. Мимоза Плана би следвало да обърне внимание на оформянето на научния апарат, на повторенията на някои заглавия в литературата, но и да добави някои нови като книгата на Бойка Соколова от 1979 г. „Албанският възрожденски печат в България“. При възможност препоръчвам още едно заглавие: „Поети и разказувачи академици. Антологија на поети и разказувачи на Академијта на науките и уметностите на Косово“. Скопје, 2017, в издание на МАНИ и АНИК. Искам да подчертая, че направените бележки имат за цел само да повишат научноизследователската стойност на работата като в никакъв случай не влияят на високата ми оценка за обсъждания дисертационен труд. Те са свързани и с публикуване на научна монография която подкрепям с оглед на значимостта на темата.

Накрая искам да изразя положителната си оценка за дисертационния труд на Мимоза Хасани Плана. Тя е реализирала всички поставени научно-изследователски цели, изразила е собствената позиция и е направила аргументирани изводи. Приемам, че дисертационният труд и автореферата, отговарят напълно на изискванията за дисертация. Освен че има много участия в научни конференции, тя има и необходимият брой четири публикации по темата на дисертацията за да се яви на защита.

В заключение, бих искала да подчертая, че дисертационният труд на Мимоза Хасани Плана има всички качества на самостоятелно и приносно изследване и това ми позволява да препоръчам на уважаемото Научно жури да ѝ присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология – Литература на народите на Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия (албанска литература).

София, 28.01.2019 г.

Член на научното жури:

(Доц. д-р Марияна Стамова)